

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВ ТА ПАРАБАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ

© Кривцун І.М., 2011

Впродовж останнього десятиліття інвестиційний ринок України зазнав істотних змін. Змінювались провідні гравці ринку та їх інвестиційні пріоритети; спостерігались підйоми та спади інвестиційної активності окремих його учасників. Якщо на початку століття активними гравцями на ринку були комерційні банки, а зокрема, інвестиційні банківські установи, то впродовж 2005-2011 років лідируючі позиції утримують спеціалізовані інститути – інвестиційні компанії та фонди.

Основними чинниками, які зумовили зміну складу учасників ринку та рівня їх інвестиційної активності, на нашу думку, є: вища дохідність кредитних операцій банків, порівняно із інвестиційними, а також ширший спектр ризиків, що виникають при здійсненні інвестиційних операцій, та складність їх прогнозування та оцінювання; відсутність у банківських установ “довгих” грошей для здійснення довгострокових інвестицій; наявність у більшості вітчизняних банків дочірніх структур, які опосередковано виконують значну частину їх інвестиційних операцій та реалізують на ринку інвестиційні наміри материнської банківської установи.

Так, на сьогодні кредитні операції складають 60-80% структури активів, тоді як інвестиційний портфель банків, зокрема тих, які у своїй назві декларують інвестиційну спеціалізацію, не перевищує, як правило, 10% [1]. Серед широкого спектру операцій банку на інвестиційному ринку домінують клієнтські операції з цінними паперами, які з позиції банку є привабливішими за формування власного інвестиційного портфеля.

Втрата вітчизняними банками інвестиційної спеціалізації супроводжувалась не стільки злиттями та поглинаннями, як це було притаманно для зарубіжних банківських інститутів у після кризовий період [2, 3], скільки налагодженням співпраці між банківськими та парабанківськими установами. Дедалі активніше вітчизняні банки взаємодіють із компаніями з управління активами, пайовими інвестиційними фондами та страховими структурами у сфері пайового інвестування. Зокрема, використовуючи зарубіжну практику, вітчизняні банки активно пропонують на ринку свої послуги щодо розміщення сертифікатів інвестиційних фондів, розглядаючи такі операції як своєрідну альтернативу власним депозитно-кредитним послугам (див. рис.). Замість залучення депозитів з їх подальшим розміщенням у банківські кредити (пунктирні лінії на рисунку) та отриманням доходу у вигляді чистого спреду, банки пропонують депозитаріям посередництво у придбанні інвестиційних сертифікатів за відповідну комісійну винагороду.

Така співпраця є вигідною для інвестиційних фондів та компаній, оскільки великі банки мають розгалужену власну інфраструктуру для розповсюдження інвестиційних сертифікатів. Позитивний ефект отримують і самі банки, оскільки посередницькі послуги дають змогу уникнути кредитних ризиків та підвищити ліквідність банківської установи [4]. Окрім того, обслуговуючи рахунки, на яких зберігаються інвестиційні сертифікати клієнта, та надаючи інші супутні послуги, банк має змогу розширити і диверсифікувати власну ресурсну базу.

Інвестиційні інститути та банки, які залучають депозити, не є прямими конкурентами. Оскільки, на відміну від депозитів, інвестиції в фонди мають значно вищу дохідність та ризик. Тому інвестори, які вкладають кошти в пайове інвестування, вже, як правило, мають у своєму портфелі банківські депозитні сертифікати.

Активно співпрацюють банки та парабанківські установи у сфері пенсійного страхування. Так, Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” банкам надано переважне право бути зберігачами пенсійних активів фонду та передбачено можливість інвестування коштів фонду у банківські депозити. При цьому пенсійним страховим структурам заборонено тримати на депозитних

рахунках банку більше як 40% активів, а в зобов'язаннях одного банку – не більше 10% вартості пенсійних активів фонду.

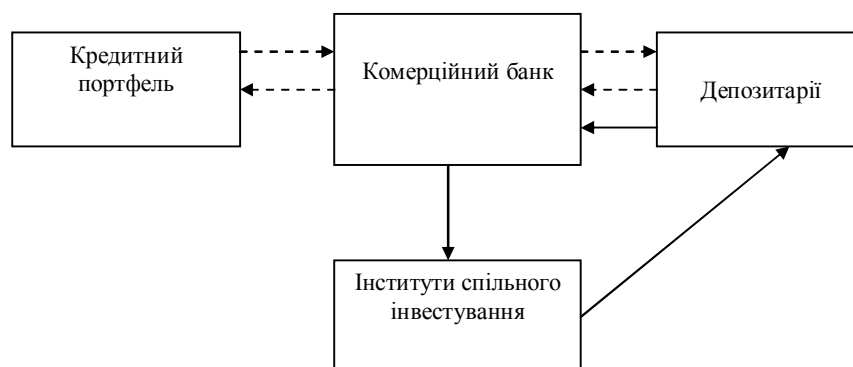


Схема взаємодії банків та інвестиційних фондів у пайовому інвестуванні

Загалом, вітчизняні банки віддають сьогодні перевагу наданню посередницьких послуг, обслуговуючи IPO чи SPO (первинне чи вторинне розміщення акцій) та РР (приватне розміщення цінних паперів) інших емітентів. Ефективною є співпраця банків та парабанківських установ на міжнародному фондовому ринку, оскільки здійснення провідними інвестиційними банками операцій щодо супроводу IPO чи РР, забезпечує ефективніше залучення вітчизняними емітентами іноземних інвестицій.

З метою підвищення ефективності приватних розміщень при вітчизняних банках створюються також компанії з управління активами, які укладають із приватними інвесторами договір про персональне банківське обслуговування – приватний банкінг або створення індивідуального інвестиційного фонду.

Слід зазначити, що впродовж останніх років для національного ринку була притаманна тісна співпраця банків та ризикових страхових структур у галузі страхування банківських кредитів та інвестицій. Однак, криза ліквідності вітчизняного банківського сектора призвела до втрати страховими компаніями платоспроможності за страховими виплатами, резерви під які були розміщені на депозитних рахунках у збиткових банківських установах. Особливо істотним такий негативний ефект був у діяльності кептивних страхових структур, страховий та інвестиційний портфель яких безпосередньо залежить від ефективності роботи материнської структури.

Отже, за сучасної ситуації на національному ринку спостерігається не стільки посилення конкуренції між банками та парабанківськими установами, оскільки їх взаємна співпраця, яка підвищує їх конкурентоспроможність та стимулює появу на ринку інноваційних фінансових послуг.

На думку фахівців [5], діяльність та взаємодія банків та парабанківських установ на інвестиційному ринку у майбутньому будуть відрізнятися від попередньої практики іншими підходами до інвестування, використанням нових технологій, якісною аналітикою, здатністю швидко генерувати інноваційні рішення, бажанням відстоювати інтереси клієнтів, а не заробляти на їх проблемах. Перспективні напрямки співпраці фінансових установ аналітики фінансового ринку вбачають у торгівлі цінними паперами, включаючи онлайн-брокеридж для приватних інвесторів; в операціях з корпоративними цінними паперами; в професійному управлінні фінансовими активами та прямими інвестиціями.

1. Підсумки діяльності комерційних банків// Вісник НБУ. – 2009. – №3. – С.48-60; 2010. – №3. – С.48-72. 2/ Смахтина Д. Каким будет фондовый рынок после кризиса// Инвестгазета. – 2008. – №50. – С.60-61. 3/ Снежко Е. Гиганты и карлики// Инвестгазета. – 2009. – №39. – С.25. 4/ Шапран В. Гаранты ликвидности// Эксперт. – 2008. – №16. – С.86-88. 5/ Мироненко В. Модель Бланка// Инвестгазета. – 2010. – №25. – С.38-41.